

Η ΕΓΚΥΜΟΣΥΝΗ, Η ΓΕΝΝΑ ΚΑΙ Η ΒΑΦΤΙΣΗ ΣΤΟΝ ΠΟΝΤΟ

ΕΓΚΥΜΟΣΥΝΗ

Η εγκυμοσύνη—η βαρασία—στα παλιότερα χρόνια θωρούνταν ντροπή, όχι βέβαια από κοκκεταρία. Η έγκυα—η βαρὰ προσπαθούσε με κάθε τρόπο ν' αποκρύψει την εγκυμοσύνη της, με κατάλληλη αμφίεση, με σάλια, με τζαρτζάφια, με είχε μπροστά στη μέση της κι' ανέμιζε κ.τ.λ. Κρυβόταν ακόμα κι' από τον πατέρα και τη μητέρα της και μάλιστα από τ και την πεθερά της. Ήταν σαν ν' αναγνώριζε πώς έκανε μιά μεγάλη... αμαρτία. Φυλαγότανε τόσα πολύ για να μη την καταλάβουν, ώστε αν δεν κακοψυχούσε—αν 'κ' εκακογνώμανεν— μπορούσε να γεννήσει χωρίς να την πάρουν μυρωί ρουχαλάκια και τα σχετικά με τη γέννα τού παιδιού τα φρόντιζε κρυφά, σε συνεννόηση με τυχόν κουνιάδες της ή αδε φίλες της.

Ο περιορισμός αυτός ήταν αιτία να μη μπορεί να ζητεί απ' όλα τα φαγητά και τα τρόφιμα γενικά, που τα θυμόταν ή τί μυρωδιά τους, όπως συμβαίνει φυσιολογικά σ' όλες σχεδόν τις έγκυες γυναίκες. Ωστόσο οι άντρες τους φρόντιζαν να φέρνουν κρυφά απ' όλα που ζητούσαν και ό,τι καλό και σπάνιο —αγνέρ'— βρίσκανε στην αγορά. Στα τελευταία χρόνια ζήτημα την αρχική του αυστηρότητα και οι σχέσεις τής έγκυας με τους πεθερούς και τους γονιούς της γέννηκαν λογικά ανθρωπινότερες.

Σ' όλη τη διάρκεια τής εγκυμοσύνης της εξακολουθούσε να κάνει τις δουλειές τού σπιτιού, όπως και πρώτα. Αν τύχαι αρρωστήσει δεν καλούσαν το γιατρό, αλλά τη μαμμή, που είχαν υπόψη τους να φέρουνε στη γέννα. Μετά τον έβδομο έπρεπε να επιζητεί να περπατεί όσο το δυνατόν περισσότερο. Όταν πλησίαζαν οι μέρες τής γέννας, φρόντιζε να καθα τακτοποιήσει όλα τα διαμερίσματα και τις γωνιές τού σπιτιού, τα υπόγεια, τα έπιπλα, τα μαγειρικά σκεύη κ.τ.λ. Φοβότ φυλαγόταν από την κακογλωσσία, γιατί με τη γέννα, μπαινόβγαιναν ελεύθερα φίλες και γειτόνισσες, πολλές από τις c τέτοιες περιστάσεις βρίσκανε την ευκαιρία να περιεργάζονται και να εξετάζουν όλα μέσα στο σπίτι, ψάχνοντας να βρο κοτσομπόλεμα. Είν' αλήθεια ότι άμα τα βρήσκαν όλα εντάξει, επαινούσαν και τη νοικοκυροσύνη της.

Πριν φτάσουν οι μέρες της, όλα τα ρουχαλάκια και τα σχετικά με τη γέννα τού παιδιού—τα μωρέσα τα λώμματα— έπρ ετοιμαστούν. Τα συνηθισμένα ρουχαλάκια ήσαν: Πουκαμισάκια — καμισόπα — ρομπίτσες, φασκίτσες, πανάκια — εγκ σκουφίτσες, καλτσάκια κ.τ.λ. Άσχετα μ' αυτά, ή μάννα της ήταν υποχρεωμένη στο πρώτο της παιδί, είτε αγόρι ήταν ε να κάνει από έξι ή τουλάχιστον από τρία απ' όλα τα παραπάνω ρουχαλάκια. Τής τα πήγαιναν μετά τη γέννα και τα λέτ πρωτικαρί' τα προίκας.

Το ρήμα «γεννώ» δεν το χρησιμοποιούσανε στα Κοτύωρα για τις γυναίκες. Έλεγαν π.χ. η τάδενα ά εφτάει μωρόν, ή ε μωρόν, ή ελευτερώθεν, ή έπεσεν. Κ' επειδή, όπως είπαμε, κρύβαν την εγκυμοσύνη τους, άκουγε κανείς και απορίες - αυτές: 'Μώ-σε! Ελευτερώθεν και χαπάρ' πά 'κ' είχαμε ντο έτονε και βαρασμέντσα. Αν το αντιλαμβανόντανε λέγαν: r ερρούξεν βαρασμέντσα =ή δείνα έπεσε έγκυα. Για τα ζώα λέγαν: Το χτήνον (η γελάδα), ή τ' αιγίδ', γαστρωμένον έν' ή, εγέννεσεν.

ΑΠΟΒΟΛΕΣ

Ο βίαιες αποβολές—το ρούξιμον τη μωρί'—προκαλούντανε συνήθως:

α) Από απότομη μεγάλη λύπη η χαρά• β) από τρόπο και υπερβολικό φόβο• γ) από καθαρτικό που παίρνανε κάποτε χι ξέρουν τις συνέπειες• δ) από πήδημα από σήκωμα βάρους• από υπερκόπωση και κάποτε, αν ήταν υπερευαίσθητη, κι' μυρωδιά κ.τ.τ. Επίσης κι' αν σήκωναν ψηλά το χέρι απότομα στο ράφι ή άλλου για να πάρουν κάτι. Στην περίπτωση c επεκόπεν το μωρόν κ' ερρούξεν.

Ο τεχνητές αποβολές (οι εκτρώσεις — το χάσιμον τη μωρί') ήτανε πολύ σπάνιες, και κυρίως γινότανε για την εξαφάνι παράνομου έρωτα. Οι συνηθισμένοι τρόποι ήσαν: α) Βάζαν τα πόδια σε ζεστό νερό• β) παίρνανε καθαρτικό ή κινίνο σ

δόση• γ) καθόντανε σε δοχείο με αχνιστό νερό• για αποτελεσματικότερα, πριν κάτσουν, έρριχναν στο δοχείο αναμμένο κάρβουνα. Πάντως ή αποβολή θεωρόντανε μεγάλη αμαρτία και προσπαθούσαν να την αποφύγουν με κάθε τρόπο. Ότι αποβολή δεν τής έπεφτε μετάληψη τρία χρόνια. Όποια όμως έκανε έκτρωση, επτά χρόνια δεν τη μεταλάβαινε ό παπά ότι όλες ξεομολογόντανε στον πνευματικό, πού έτσι τα μάθαινε όλα.

ΠΡΟΓΝΩΣΤΙΚΑ

Αν η έγκυα πάχαινε κατά τα πισινά της στο διάστημα τής εγκυμοσύνης της, λέγαν ότι θα κάνει κορίτσι. Κι αντίθετα αι στα πισινά, λέγανε πώς θα κάνει αγόρι. Αν έβγαζε στο πρόσωπο πανάδες —τσούλα, ή ρόγας, ή πυκνάδες (εμπαλώθεν πρόσωπον-ατς)—λέγαν πώς θα κάνει κορίτσι, κι αν έμενε καθαρό, αγόρι. Αν ή κοιλιά της μετά τον 7ο μήνα ήτανε φ κατά πλάτος, προμάντευαν κορίτσι, κι αν αντίθετα, αγόρι. Αν είχε αγόρι πού θήλαζε, κ' έπεφτε έγκυα, σε περίπτωση της πείραζε αμέσως το βρέφος, ήταν παρατηρημένο ότι έκανε κορίτσι.

ΣΥΝΗΘΕΙΕΣ—ΔΟΞΑΣΙΕΣ—ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ

Ή έγκυα έπρεπε να μαζεύεται από νωρίς το βράδυ στο σπίτι της.

Αν τύχαινε για οποιοδήποτε λόγο ν' αργήσει σε επίσκεψη, έπρεπε στην επιστροφή της ν' αποφύγει να περάσει από ρε να μη πάθει από προσβολές πονηρών πνευμάτων.

Γι' αυτό, αν οπωσδήποτε ήταν υποχρεωμένη να περάσει από ρεματιά για να πάει σπίτι της, την κρατούσαν κ έμενε τη συγγενή, όπου ήταν επίσκεψη. Τις προφυλάξεις αυτές τις λάβαινε, πολύ αυστηρότερα, αν ήτανε στην πρώτη της εγκυ Απαγορευότανε στην έγκυα να σφάζει πουλερικά. Το 'χανε σε κακό και λέγανε πώς το παιδί μπορεί να γίνει ασθματικό χουρχουρίζ'.

Βαστούσε αυστηρότατα τις αργίες και δεν έπιανε τις ημέρες αυτές ούτε μαχαίρι.

Έπρεπε ν' αποφεύγει να βλέπει σημαδιακόν άνθρωπο, η και ασχημομούρη, κακομοιριαμένον, αρρωστιάρη κ.τ.τ. ως το τουλάχιστον. Απεναντίας έπρεπε να επιζητεί να βλέπει πάντα όμορφα παιδιά, όμορφες γυναίκες κι άντρες και καλλιτε εικόνες και φωτογραφίες. Γι' αυτό ήτανε κατάλληλα στολισμένο το δωμάτιό της. Πίστευαν ότι το έμβρυο παίρνει τη μ γενικά τις ιδιότητες των προσώπων πού βλέπει ταχτικά κ' εντυπώνεται ή έγκυα.

Έπρεπε ν' αποφεύγει να ειρωνεύεται ή να κοροϊδεύει οποιοδήποτε αδικημένον από τη φύση είτε πνευματικώς είτε σε και προπαντός να μη τούς απομιμείται με αναπαραστάσεις των ελαττωμάτων τους.

Το είχανε σε κακό και πίστευαν ότι για τιμωρία, μπορούσε να γεννηθεί το παιδί με τα ελαττώματα πού θα σατίριζε ή μ θα εγίντουν κουσουρλούν.

Έπρεπε ακόμα ν' αποφεύγει να ιδεί πεθαμένον, σκοτωμένον, κρεμασμένον, τραυματισμένον κ.τ.τ.

Γενικώς οι μεγάλες κι απότομες συγκινήσεις είτε για λύπη είτε για χαρά έπρεπε ν' αποφεύγονται και προπάντων στην εγκυμοσύνη, γιατί πίστευαν ότι μπορούσαν να προξενήσουν κακό στο παιδί πού θα γεννιόταν ή και στην ίδια.

Η έγκυα ούτε βάρφιζε παιδιά, ούτε κρατούσε στέφανα σε γάμο.

ΓΕΝΝΑ

Οι πόνοι πού ερχόντανε συνήθως στις έγκυες δεκαπέντε περίπου μέρες πριν από τη γέννα λεγόταν: εμπροπόνα. Αν κ καταλάβαιναν ότι δεν πρόκειται να γεννήσουν στις περιπτώσεις αυτές, καλούσαν όμως για κάθε ενδεχόμενο τη μαμμί περίπτωση αυτή λέγαν: εζάρωσαν τα μέσα-τ'ς =στράβωσαν οι μέσες της. Όταν το ζάρωμαν ήτανε σοβαρό και με απλή επεμβάσεις δεν τακτοποιότανε, τότε τής σήκωνε ψηλά τα πόδια, τα κρατούσε στη θέση αυτή μιá γυναίκα, κ' ή μαμμή μέση της: έσκωσεν αν' τα ποδάρα-τ'ς και ίσαξεν-ατην.

Μόλις άρχιζαν οι πόνοι της έγκυας για τη γέννα—όσταν εντούναν-ατην τα πόνα—ειδοποιούσαν αμέσως τη μαμμή, ή ο παράστεκεν όλον τον καιρό, ώσπου να την ξεγεννήσει. Είχε για βοηθό της μιá γυναίκα πού τη λέγαν εμπρομαμμή. Όι γυναίκες πού ερχόντανε στο δωμάτιο τής ετοιμόγεννης—κοιλοπενέτρας—ώσπου να γεννήσει, τής άγγιζαν ή τής χείδε

μέση λέγοντας: Ασ' στον Άε-Λευτέρ' έρχομαι. Ο Αη-Λευτέρης ήτανε προστάτης των έγκυων γυναικών και με τη χειρον επικαλούντανε την ευεργετική του επέμβαση.

Όταν γεννιότανε το παιδί, ή μαμμή το 'λουζε, το σπαργάνωνε—εχουνταχίαζεν ή εγουνταχίαζεν-α, και το ράντιζε με πι αλάτι σ' όλο του το κορμάκι για να μη συγκαίεται—ετσάνιζεν-α άλας για να μη χασουρουκιά. Γι' αυτό, όταν έλεγε καν τον ειρωνευόντανε:

Άνοστε κι' ανάλατε, ή μαμμή 'κ' έλτσε σε.

Το 'δινε έπειτα στην αγκαλιά τής πεθεράς ή τής μάννας τής λεχώνας— λοχούσας—ή και των δυονών με τη σειρά κ' έτ δώρο της—το παχούσ'—, χώρια από την πληρωμή. Υπήρχαν όμως και μαμμές—οι περισσότερες—πού δε δεχόντανε να πληρωθούν.

Την ίδια στιγμή έτρεχε οποιοσδήποτε τύχαινε εκεί να πάει τη χαρμόσυνη είδηση στον πατέρα και στους παππούδες το για να στοιχαράζ'—κ' έπαιρνε το σχετικό δώρο—τα στοιχαράτκα =τα σαχαρίκια— λέγοντας Φως στ' ομμάτα-σ' ή γυναίκ νύφε-σ' ή η θαγατέρα-σ' εποίκεν αγούρ' ή αγουρόπον, ή κορίτσ' ή κορτσόπον.

Επίσης μόλις ερχόντανε στο σπίτι, ή μαμμή κατά τον ίδιο τρόπο πού αναφέραμε παραπάνω έδινε στην αγκαλιά τους τ αφού προηγουμένως έπαιρνε το σχετικό δώρο λέγοντας: χάρτσον κι' ας δεξίζω =χάρισε για να σου δείξω. Αν οι ανάδ παιδιού ήταν από πριν ορισμένοι, τα ίδια έκανε και σ' αυτούς ή μαμμή ή η εμπρομαμμή.

Οι παππούδες συνήθως έκαναν δώρο στο παιδί—κανένα φλουρί.

Αν τύχαινε ή γέννα να γίνει στα Κοτύωρα κι ό πατέρας του ή οι παππούδες του ήτανε στο Τσάμπαση ή και αντίστροφι ξεκινούσε αμέσως ένας αγγελιοφόρος—σαής—πού πήγαινε πεζός να φέρει την είδηση, γιατί δεν υπήρχε τηλ/κή συγγ (Μόλις τελευταία στον Ευρωπαϊκό Πόλεμο εγκατάστησαν τηλεφωνική συγκοινωνία). Οι αγγελιοφόροι αυτοί, την απόσ χιλιομέτρων περίπου με συνολική άνοδο 2000 μέτρων την διατρέχανε σε 6 1/2 — 7 ώρες. Τα στοιχαράτκα αυτή τη φ γενναία, ανάλογα με την απόσταση και τον κόπο τού σαή, αλλά και με το φύλο τού παιδιού.

Ο ευτυχισμένος πατέρας ήταν υποχρεωμένος να κάνει τα έξοδα για ένα γλέντι μ' όλους τούς στενούς φίλους του—απ για το πρώτο του παιδί—το πρωτικάρ'—και μάλιστα αν τύχαινε νάν' αγόρι.

ΔΥΣΤΟΚΙΑ

Η Πρώτη δουλειά της μαμμής, μόλις πήγαινε στην ετοιμόγεννη, ήτανε να τη βάνει σε κουβέρτα—πατανιάν—ή σε μάλλ κλινοσκέπασμα υφασμένο στον αργαλειό —χρέμ'—και να την κουνήσουν δεξιά κι' αριστερά. Τις τέσσερες άκρες τής κ τις κρατούσαν δυό ή και τέσσερις γυναίκες. Αυτό διευκόλυνε τον τοκετό. Αν όμως ή γέννα παρουσίαζε ανωμαλίες και εφαρμόζανε ένα ή και περισσότερα από τα εξής διευκολυντικά τού τοκετού: α) Ξέπλεκαν τα μαλλιά της. Το μέτρο αυτ μάλλον συμβολικό και γι' αυτό συνήθως οι ετοιμόγεννες μόλις αισθανόντανε τις πρώτες ωδίνες, ξέπλεκαν τα μαλλιά τ φορτωνότανε μιά γερή γυναίκα πλάτη με πλάτη με τούς αγκώνες πλεγμένους πίσω και την κρατούσε έτσι κρεμασμένι την τίναζε. γ) Τής δινανε γροθιές στη μέση—εντούναν-ατην μουστέας σα μέσα-τ'ς, για ν' αποκόπετα το μωρόν. δ) Επ τα ζεστά. Δηλαδή, η μαμμή έβραζε νερό και την κρατούσε κατάλληλα σε κοντινή απόσταση για να τη χτυπήσει ό ατμί βρασμένο νερό ρίχνανε στάχτη. ε) Ρίχναν έξω από το σπίτι ξαφνικά έναν πυροβολισμό, χωρίς εκείνη να ξέρει από πρι για να τρομάξει και ν' αμολήσει το παιδί, ς-) Βάζανε νερό σε παλιό παπούτσι τ' αντρός της και τής δινανε να πει τρεις Λέγαν: 'Ισως να έν' πατεμέντσα ασ' στον άντραν-ατ'ς. = 'Ισως να την έχει δρασκελίσει ό άντρας της, πού σηκωνόταν ν πρωί για να πάει στη δουλειά του, μη έχοντας χώρο να περάσει, και τής ήρθε κακό. ζ) Τής διναν να δαγκάσει τα μαλλ και το προηγούμενο μέτρο προκαλούσανε τον εμετό, πού διευκολύνει τη γέννα, με την διαστολή τής μήτρας όπου πρ άρχιζε να κάνει εμετό, ή μαμμή έλεγε: Μη φογούστουν• το μωρόν γυρίζ' απέσ'-ατ'ς κ' εφτάει-την και στρεύ' (στρεύ' : εμετό). η) Υπήρχεν ένα είδος χόρτου πού το φέρνανε κι' από τα Ιεροσόλυμα και το λέγανε: τη Παναγίας το χόρ'— πιέ αγιόκλημα. Το βάζανε σε νερό όπου μούσκευε κ' έπαιρνε το σχήμα παλάμης με δάχτυλα. Από το νερό αυτό την πότιζε φορές. θ) Έκαναν διάφορα ταξίματα στον Άη Λευτέρη και στην Παναγία. ι) Όπως είπαμε και στο προηγούμενο κεφάλι έμπαινε στο δωμάτιο έπρεπε να χαϊδέψει ή ν' αγγίξει τη μέση της λέγοντας: ασ' στον Άε-Λευτέρ' έρχομαι. ια) Τη ρωτοί

ήταν κακιωμένη με καμμιά. Σε καταφατική περίπτωση την καλούσαν όποια ήτανε και ποτίζανε την κοιλοπονέτραν νερ φούχτα της τρεις φορές. Ιβ) Στα παλιά τα χρόνια τής έζωναν και τη ζώνη τής Παναγίας—τη Παναγίας το ζωνάρ' πά έζ (Δεν μπόρεσα να εξακριβώσω γιό ποια ζώνη επρόκειτο).

ΕΥΧΕΣ

— Στους γονιούς ευχόντανε: Καλορίζικον να έν'. Αν ήταν κορίτσι:

Καλορίζικος η θαγατέρα-σ', και σ' άλλ' το μιν γότσα αμούρα.

— Στους παππούδες: Και δισέγγονα. Με το καλόν ν' αξιών' ό Θεός και σον γάμον-αθε.

ΕΘΙΜΑ - ΔΟΞΑΣΙΕΣ - ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ

Αμέσως μετά τη γέννα καλούσαν τον παπά τής ενορίας. Έκανε αγιασμό και ράντιζε τη λεχώνα, το παιδί και το δωμάτι εφώτιζεν.

Το νερό πού περίσσευε από τον αγιασμό, το φύλαγαν και το λέγαν ευχόνερον. Όσες φορές ή μαμμή ήτανε να λούσει να επέμβει οπωσδήποτε στη λεχώνα, έπλενε προηγουμένως καλά τα χέρια της, κι' αμέσως έπειτα με λιγάκι ευχόνερο. παραδεχτούμε ότι το επιμελημένο πλύσιμο των χεριών τής μαμμής γινότανε για να 'ναι καθαρά για τον αγιασμό, μπου βρούμε και τη σκοπιμότητα τού εθίμου πού καθιέρωσε το ευχόνερον.

Η λεχώνα έπρεπε να φυλάγεται τις πρώτες δυό-τρεις μέρες και να κάνει δίαιτα. Αν ή γέννα ήτανε κανονική, χωρίς επι σχετικά επακόλουθα, μπορούσε και να νηστεύει στις μεγάλες νηστείες. Μερικές σηκωνόντανε στο πόδι από τις πρώτες κάναν δουλειές ξυπόλυτες και το χειμώνα ακόμα, ενόσω βέβαια ή κατάσταση τους μπορούσε να το επιτρέπει. Φυλαγό αμέσως με το παραμικρό γιατί ξέραν, και το λέγαν: Τη λοχούσας το ποδάρ' ούς τα σεράντα ημέρας σό ταφίν εν'. Γι' α άφηναν ποτέ μόνη.

Η λεχώνα — λοχούσα — έως σαράντα μέρες απόφευγε να ιδεί τον πεθερό της και μάλιστα αν ήταν αυστηρός στα πατι έθιμα—αν έτον γενήτσαρης.—Αν ήταν ανοιχτόκαρδος και με πλατιά αντίληψη, δε δίσταζε να μπει ό ίδιος και στο δωμάτι λεχώνας, για να ιδεί και να χαϊδέψει και να χαρεί με το παιδί.

Κοντά στη λεχώνα απόφευγαν να μιλούν για δυστυχήματα, για βαριά άρρωστους, για θανάτους, για καλικαντζάρους ή για πράματα πού προξενούν φόβο, τρόμο και φρίκη. Παραδεχόνταν ότι μπορούσε να της κάνουν κακό: τρομάζ' και κί γάλαν-ατ'ς.

Τη λεχώνα πριν σαραντίσει δεν τής επιτρέπανε να μπει στα γειτονικά σπίτια. Την έδιωχναν με τ' αστεία και με τα σοβι λέγοντας. Μ' εμπαιντς απέσ', 'α γομώντς-μας πεντικούδα (ποντικούς).

Κατά ένα γενικό κανόνα ή λεχώνα σαράντα μέρες δεν έβγαινε από το σπίτι της. Μετά τα σαράντα πήγαινε στην εκκλη το παιδί, όπου ό παπάς διάβαζε τη σχετική ευχή τού σαρανταρίσματος. Αν ήταν το παιδί αγόρι, ο παπάς το 'παιρνε και όχι όμως και τα κορίτσια. 'Η λεχώνα όταν πρωτόβγαινε πήγαινε αρχικά με το παιδί στις μάννας της— εσεραντάρτσεν ση μάννας-ατ'ς.

Η λεχώνα ντρεπότανε να χαϊδέψει και ν' αγαπήσει το παιδί της κοντά σ' άλλους μεγαλύτερους της ή ξένους, ούτε και κοντά τους. Ακόμα κι' ό πατέρας τού παιδιού υπαγότανε στον περιορισμό αυτόν κοντά στους μεγαλύτερους του. Ω χαρά όλων δεν ήτανε καθόλου λιγότερη από τη φυσική, πηγαία κ' αυθόρμητη χαρά πού γεννάται σε τέτοιες περιστάσ εκείνους πού έχουν τα πιο προοδευτικά κ' εξελιγμένα έθιμα. Στα τελευταία χρόνια ή αυστηρότητα τού εθίμου αυτού ε μετριάσει.

Αν το σπίτι τής λεχώνας ήτανε χαμηλότερα από κοντινό δρόμο, απ' όπου ήταν να περάσει κηδεία, έπρεπε από νωρίς ' και το παιδί, ή τουλάχιστον μόνο το παιδί, να πάει σε σπίτι πού βρισκότανε ψηλότερα από το δρόμο, ώσπου να περάσ τής κηδείας. Αν δεν προλάβαιναν, ή δε μπορούσαν για οποιοδήποτε λόγο, έπρεπε την ώρα πού περνούσε ή κηδεία να το παιδί και να το κρατούν στην αγκαλιά, ανεβασμένοι σε κανένα καναπέ ή καρέκλα. Επίσης κ' ή λεχώνα έπρεπε να ' Αλλιώς, έλεγαν ότι υπήρχε κίνδυνος να πάρει ή λεχώνα—να κόπεται το γάλαν-ατ'ς— ή και το παιδί να μαραζώσει και

χλωμό κι' αδύνατο —πατείγονταν ασ' σον θάνατον. Αν τύχαινε να πάθει κανένα παιδί ή δε μπορούσε να πατήσει στα απόδιναν και στην πιθανή επίδραση κανενός λείψανου. Για να γειάνει, εκτός τ' άλλα πού έκαναν, το περνούσαν και τ' κάτω από πεθαμένον, όπως τον πήγαιναν μετά την νεκρώσιμη ακολουθία.

Αν ή λεχώνα έπαιρνε μυρωδιά από οποιοδήποτε φαγώσιμο, ζητούσε εκεί πού είχε θάρρος. Αλλιώς, για να μην πάει, έπιπαλάμη της κ' έπειτα την έτριβε στο στήθος.

Αν συναντιότανε δυό λεχώνες, έπρεπε να φιληθούν και να θηλάσει ή κάθε μιά το παιδί τής άλλης, ή τουλάχιστον ν' αβελόνες ή καρφίτσες. Λέγαν ότι αλλιώς μπορούσε να πάθει το παιδί ή η λεχώνα και να μη κάνει άλλο παιδί. Επίσης φιμε τις νιόνυφες πού συναντούσαν, για τούς ίδιους λόγους.

Η χαρά κι' ο ενθουσιασμός όλων των σπιτικών ήτανε γενικός όταν ή μαμμή παρουσίαζε αγοράκι. Οι περισσότεροι, για πούμε όλοι, δεν πολυενθουσιαζόντανε με τα κορίτσια. Χαρακτηριστικές των διαθέσεων των Κοτυρωριτών στο ζήτημα cεξής δυό σκηνές, πού έλαβαν χώρα τα τελευταία χρόνια.

Λεχώνα, πού μόλις είχε γεννήσει κοριτσάκι—το τρίτο ύστερα από άλλα δυό—δέχτηκε την επίσκεψη θείας τού αντρός· πρώτη της κουβέντα ήταν: Τεί κάτ' εποίκες και κείσαι ατού κιάν• να τρωσ απτό! =Δήθεν κάτι έκανες και είσαι ξαπλωμέ να το φας!

Άλλη, πεθερά αυτή, παρευρισκότανε στη γέννα. Μόλις αντιλήφτηκε πώς ή νύφη της έφερε στον κόσμο κοριτσάκι—το ύστερα από άλλα τρία στη σειρά—τής είπε γεμάτη πίκρα και φαρμάκι: Ανάθεμά-το, ξάν' οφειδοπούλ' εποίκες! Η λεχώ' ότι πραγματικά είχε γεννήσει φίδι, τρώμαξε κι' έπαθε. Σ' έναν χρόνο πέθανε κιόλας.

Για τις παραπάνω περιπτώσεις καμιά αμφιβολία δεν πρέπει να γεννηθεί. Είναι εξακριβωμένες απόλυτα κ' έχω στη διά καθενός και τα ονόματα.

Παραπλήσιες σκηνές με ηπιότερες μορφές σε παρόμοιες περιστάσεις δεν ήτανε πολύ σπάνιες και είναι ενδεικτικές για προτίμηση πού είχαν όλοι στ' αγόρια, όπως ζούσαν σε καθαρώς αστική κοινωνία. Για παρηγοριά συνήθως αλλά και δικστην πρόληψη, οι συγγενείς κι' όλοι γενικά, για το πρώτο το κορίτσι λέγαν: Η καλορίζικος ή νύφε πρώτα κορίτσ' εφτί και γενικότερα λέγαν: Ας έν' κορίτσ', 'κι πειράζ'• κουσουρ' μοναχόν μ' έχ' (κουσουρ =λ. τ. ελάττωμα).

Ωστόσο υπήρχαν και αρκετοί—κυρίως πλούσιοι—πού δεν κακοκαρδούσαν για τα κορίτσια, με τη διαφορά ότι ήθελαν να και κανένα αγόρι, για να διατηρήσει το σόι—το σιξιλέτ'(λ.τ.)—και για να μη φάνε οι ξένοι— η χώρα—την περιουσία το Αν τής λεχώνας τής είχαν πεθάνει τα παιδιά πού τυχόν είχε κάμει πριν, τότε για να τής ζήσει το νεογέννητο, παίρνανε κομματάκια από ασήμι ή και ασημένια νομίσματα από εφτά σπίτια και τού κάναν τού παιδιού ένα σταυρό μ' αυτά. Η πι από εφτά αντρώγυνα μονοστέφανα κι' από ένα κομμάτι ύφασμα καινούργιο και τού ράβανε μ' αυτά μιά ρομπίτσα πού φορούσαν από κάτω.

Ενόσω δε βαφτιζότανε το παιδί, τα οποιαδήποτε ρουχαλάκια του, πανάκια κ.τ.λ. έπρεπε πριν δύσει ο ήλιος να τα μαζέ έξω και να τα φέρουν μέσα στο σπίτι, έστω και αστέγνωτα.

Επίσης το νερό τού σπιτιού έπρεπε να το προμηθευτούν από νωρίς με την ημέρα. Μόλις σουρούπωνε απαγορευότανε μέσα στο σπίτι νερό απ' έξω. Τούτη και ή προηγούμενη συνήθεια ήταν ενάντια στα ξωτικά.

Αν κατά τις πρώτες σαράντα μέρες έμπαινε κανείς μέσα στο σπίτι μετά το σουρούπωμα, έπρεπε πρώτα να πάει στο δω ήταν το τζάκι και να σταθεί λιγάκι κοντά εκεί, κ' έπειτα να τού επιτραπεί να πάει στο δωμάτιο τής λεχώνας. Έλεγαν, κ πίστευαν, ότι τα πονηρά πνεύματα πού τον είχαν ακολουθήσει απ' έξω, έφευγαν από το τζάκι και δεν υπήρχε πια κίνδ ακολουθήσουν και στο δωμάτιο τής λεχώνας και τού παιδιού, πού μπορούσαν αλλιώς να προσβληθούν: τεέφκεται το =προσβάλλεται το παιδί από τα πονηρά πνεύματα• ή εξάντνεν την λοχουσιαν-ατ'ς =τρελλάθηκε όταν ήταν λεχώνα• στην λοχουσιαν-ατ'ς κ' εκόπεν το γάλαν-ατ'ς =έπαθε όταν ήταν λεχώνα και κόπηκε το γάλα της.

Όλο τον πρώτο χρόνο απαγορευόταν να βγαίνει το παιδί ή να μένει έξω μετά τη δύση τού ήλιου. Όταν όμως τύχαινε νωρίς με τη μητέρα του ή άλλους σπιτικούς κι' αργούσε για οποιοδήποτε λόγο να γυρίσει πριν νυχτώσει, τότε τού βάζ κόρφο του να κομματάκι ψωμί και πριν φτάσει ακριβώς κάτω από την προεσοχή της στέγης τού σπιτιού, πέταγαν το ψ μακρὰ κι' έμπαζαν αμέσως το παιδί στο σπίτι. Έλεγαν και πίστευαν ότι τα πονηρά πνεύματα πού παραμένουν κολλητ

τοίχους των σπιτιών με την προφύλαξη τής προεξοχής τής στέγης από τη βροχή —ασ' σα σταλαμίτας—έτρεχαν ν' αρπυζωμί κ' έτσι δεν υπήρχε κίνδυνος ν' ακολουθήσουν το παιδί.

Ό,τι καινούργιο πράμα ερχότανε στο δωμάτιο τής λεχώνας, έπρεπε να σηκώσουν το παιδί και να το πατήσει. Αν δεν τύχαινε να πάθει τίποτε το παιδί λέγαν: το κρέας ή τ' οψάρ' ή τ' αρδάχτ' ή το τσουπίν ή η χλαού η τα παπούτζα κ.τ.λ. το μωρόν.

Αν αργούσε να περπατήσει το παιδί τ' απόδιναν επίσης στο πάτεμαν.

Για θεραπεία το λούζαν με νερό, όπου βάνανε τα είδη, πού είχαν τις πιθανότητες ότι έγιναν αιτία να πάθει, διότι είχαν να σηκώσουν το παιδί και να τα πατήσει.

Αν τύχαινε το παιδί να γίνει χλωμό, τού δένανε στο κεφάλι κίτρινη κορδέλα με φλουρί, πού κρεμότανε στο μέτωπό του. Απόφευγαν να κρατούν μπροστά σε καθρέφτη τα βρέφη, γιατί τα 'χαν σε κακό.

Όταν για πρώτη φορά πήγαιναν το παιδί σ' να σπίτι τού έριχναν αλεύρι μπροστά στο κεφάλι και τού λέγαν• γέρος και δηλαδή του ευχόντανε να φτάσει σε βαριά γεροντάματα.

Αν φιλούσαν το παιδί στο σβέρκο, λέγαν ότι θα γίνει οξύθυμο.

Άμα γεννιόταν ένα παιδί πίστευαν τι ό άγγελος κατέβαινε από τον ουρανό, έγγραφε την τύχη του στο κούτελό του και καμουτσικιά κ' έφευγε. Έτσι εξηγούσαν και το γιατί έκλαιγαν κάθε τόσο τα παιδιά.

Όταν το παιδί έμοιαζε τον πατέρα του, τού βάζανε σκουλαρίκι στ' αυτιά, για να μην πεθάνει ό γονιός του.

Τον αφαλό — την τσίπαν — τού παιδιού, αν ήταν αγόρι, την πετάγανε στη στέγη τού σπιτιού. Αν ήταν κορίτσι, τη φύ, πατάρι, ανάμεσα στέγη κι' οροφή. Έτσι, λέγαν, όταν μεγαλώσει το κορίτσι θα περιορίζεται στο σπίτι και δε θα γυρίζει γίνεται λασούρα. Όταν ένα κορίτσι έβγαινε ταχτικά και δε μαζευότανε στο σπίτι της, την κακολογούσαν και με την έκ τ' εσόν ή τσίπα εξ' εσύρθεν—ε, τον δικό σου τον αφαλό έξω τον πέταξαν.

Αν το νεογέννητο είχε τη γροθιά κλειστή λέγαν πώς θα γίνει σιγκούνης όταν μεγαλώσει—α ίνεται τζιγγενές όσταν τρ αντίθετο πίστευαν, αν την είχε ανοιχτή.

Κάτουρο του παιδιού δεν το χύναν έξω από το σπίτι τη νύχτα, ώσπου να γίνει ενός χρονού—ους να χρονίζ.

Αν να παιδί μετά το απόκομμα από το γάλα τής μάννας του — το αποκόλλισμαν—τύχαινε να ξαναβυζάξει, λέγαν ότι ό μεγαλώσει θα 'χει την ιδιότητα να ματιάζει.

Τα νυχάκια τού παιδιού τα διατηρούσαν ένα έτος. Πριν τα κόψουν βάζαν το δεξί του χέρι στη χρηματοσακκούλα—σην πατέρα του κι' ότι νόμισμα έπιανε ήταν δικό του. Αν έπιανε λίρα, λέγαν πώς θα γίνει πλούσιος.

Αν αργούσε να μιλήσει, το πήγαιναν στην εκκλησία από πολύ νωρίς, και πριν ανοίξουν την πόρτα της, άνοιγαν πρώτ κλειδί το στόμα τού παιδιού συμβολικά, για να του 'ρθει ή λαλιά του.

Η ΒΑΦΤΙΣΗ

Τα έθιμα κατά τη βάφτιση ήτανε σχεδόν τα ίδια όπως και σ' όλον τον Πόντο.

ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Την βάφτιση στα Κοτύωρα—τα βαφτίσα—ή τα φωτίσα την θεωρούσαν ένα από τα σπουδαιότερα, αν όχι το σπουδαιότε τ' άλλα Μυστήρια. Επικρατούσεν η δοξασία ότι ή απαλλαγή από το προπατορικό αμάρτημα, πού ήταν ή αιτία να διωχτ πρωτόπλαστοι από τον Παράδεισο, εξασφάλιζε κατά το μεγαλύτερο μέρος την αιώνια ζωή στον άλλον κόσμο.

Προπαντός για τα μικρά παιδιά πίστευαν ότι, αν τύχαινε να πεθάνουν βαφτισμένα, πριν μεγαλώσουν κι' αρχίσουν τις ή ήταν απόλυτα εξασφαλισμένος ό Παράδεισος, όπου θ' αφομοιωνότανε με τα φτερωτά αγγελούδια και τα καλλικέλαδ. Κί' αν τύχαινε να πεθάνουν αβάφτιστα, ή ψυχούλα τους θα ήτανε κολασμένη στην αιωνιότητα. Γ' αυτό ή σοβαρότερη μόλις γεννιόταν ένα παιδί ήτανε να το βαφτίσουν. Έτρεμαν μην πεθάνει πριν προλάβει να βαφτιστεί. Σε μιά τέτοια περι θανάσιμη αμαρτία βάρυνε τούς παππούδες, σύμφωνα με την παράδοση, διότι οι γονιοί τού παιδιού, σαν νεότεροι, δεν τής ζωής—έταν τζαχάλ' =ήσαν άμαθοι, τζαχίληδες.

Για να προλάβουν ίνα τέτοιο ενδεχόμενο επισπεύδανε τη βάφτιση, πού γινότανε συνήθως σε 15—40 μέρες από τη γέννηση. Ανησυχούσαν διαρκώς• ως κ' οι ξένοι ακόμα κ' οι γείτονες εκφράζαν απορίες και σχόλια σαν κ' αυτά: 'Ημαρτον! Εικοσιήμερών μωρόν κ' ακόμαν ' κ' εβάφτιξεν' ατο; Αμαρτίαν έν', βαφτίξεν-ατο κ' ας γλυτών'.

Αν ξαφνικά αρρωστούσε το παιδί, ή μόνη φροντίδα των γονιών —ήτανε να φωνάξουν πριν κ' από το γιατρό—τον παιδάνα ανάδοχο και άψε-σβύσε να το βαφτίσουν. Αν αμέσως μετά τη γέννηση το παιδί έδειχνε πώς δεν ήτανε για ζωή και δεν προλάβαιναν να το βαφτίσουν, τότε τού χύναν το λάδι τής καντήλας στο κεφάλι και πασάλειβαν όλο το κορμάκι του με προσευχές: «Πιστεύω εις ένα Θεόν. . .» και το «Πάτερ ημών. . .» Έλεγαν δε: Από πά ημ'σόν βάφτισην έν'—κ' αυτό με βάφτιση είναι.

Εκτός την απαλλαγή από το προπατορικό αμάρτημα, στη βάφτιση απόδιναν και τη δύναμη ότι προστατεύει τα παιδιά από πονηρά πνεύματα και τούς κινδύνους πού αναφέρονται στο κεφάλαιο «Γέννα».

ΑΝΑΔΟΧΟΙ

Από καθιερωμένη συνήθεια το πρώτο παιδί ενός αντρόγунου ήταν υποχρεωμένος να το βαφτίσει ό κουμπάρος του, εκτός αν τους στεφάνωσε. Τ' άλλα τα παιδιά τους τα βάφτιζαν συγγενείς και φίλοι. Πριν ακόμα γεννηθεί το καπάρωναν κ' έτσι παρουσιαζόντανε πολλές φορές να το ζητήσουν δυό, τρεις ή και περισσότεροι. Οι γονιοί, πριν γεννηθεί το παιδί, σε κ' έδιναν λόγο, μόνο ακούγαντε να πουν: ας λευτερούται ή ας λευτερούμαι μίαν με το καλόν κ' επεκεί ελέπομε =ας λευτερωθώ πρώτα με το καλό κ' έπειτα βλέπομε. Όλοι οι υποψήφιοι ανάδοχοι είχαν το νου τους, μόλις γεννιότανε στείλουν γάλα στη λεχώνα. Όποιος πήγαινε ή έστελνε πρώτος το γάλα, εκείνος αποκτούσε το δικαίωμα να το βαφτίσει το παιδί για οποιοδήποτε λόγο ήθελαν να κάμουν κουμπάρο έναν πού δεν το είχε ζητήσει, τότε άσχετα με τούς τυχόν ά υποψήφιους, μόλις γεννιότανε το παιδί τού στέλνανε μιά λαμπάδα κ' ένα μεταξωτό μαντίλι με τη μαμμή πού του 'λεγαν έστειλαν-σε την λαμπάδα αν' ση... τάδε, να βαφτίεις το παιδίν-ατου ή το μωρόν-ατου.

Η μαμμή για τον κόπο της έπαιρνε φιλοδώρημα χρηματικό παχσούσ'. Εκείνος πού τού στέλνανε τη λαμπάδα ήταν υπεύθυνος να δεχτεί την πρόταση και να βαφτίσει το παιδί. Η αποστολή τής λαμπάδας, εκτός την απόλυτη προτίμηση κ' εκτίμηση υποδηλούσε, ήτανε και σύμβολο ιερό, και γι' αυτό με κανένα τρόπο δεν μπορούσε ν' αρνηθεί. Καμμιά περίπτωση δεν πού να επιστράφηκε λαμπάδα. Χαρακτηριστικότερα ό λαός εδογματίζε: η λαμπάδα οπίσ' 'κί πάει. Γι' αυτό κ' εκείνοι πού ζητήσε να το βαφτίσουν προηγουμένως, σεβόντανε τη θέληση των γονιών και δεν το θεωρούσανε προσβολή, αφού κ' όπως ειπώθηκε παραπάνω—πριν γεννηθεί το παιδί σε κανένα δεν έδιναν λόγο. Η λαμπάδα ήτανε τόσο ιερό σύμβολο, τυχαινε αργότερα να τσακωθούν στα σοβαρά οι γονιοί τού παιδιού με τον κουμπάρο—σπάνιο πράμα—του δίναν την κ' λαμπάδα-μ' να καίει-σε! Και το θεωρούσανε σαν μεγάλη κατάρα. Αν ήθελε κανείς οπωσδήποτε και με κάθε θυσία να γ' και να εξασφαλίσει απόλυτα τη συγκατάθεση των γονιών να τούς βαφτίσει το παιδί, τότε ευθύς μετά τη γέννα έπρεπε να έδινε ένα ποτήρι λάδι. Οι γονιοί ήταν υποχρεωμένοι να το δεχτούν. Ούτε και μπορούσαν πια να κάμουν χρήση τής λαμπάδας. Είπαμε πιο πάνω. Επικρατούσε το δόγμα: ή λαμπάδα 'κί νικά τ' ελάδ'. Αν τυχαινε οι γονιοί τού παιδιού να 'ναι φτωχοί κύκλο γνωριμιών, μόλις περνούσαν οι παραπάνω καθορισμένες ημέρες, προθυμοποιόντανε διάφοροι εύποροι ή φιλάλληλοι γείτονες κ' αναλάβαιναν τη βάφτιση.

Γενικά, το βάφτισμα των παιδιών άσχετα με την εύρυνση τού κύκλου των συγγενών και την καλλιέργεια αγαθών σχέσεων άσχετα επίσης και με την σκοπιμότητα κάποτε για εξυπηρέτηση διαφόρων συμφερόντων καθώς και για απόκτηση δημοφιλίας λογίζοντανε και ψυχικό μεγάλο. Γι' αυτό, όσοι είχαν τα μέσα, επιδίωκαν να βαφτίσουν όσο το δυνατόν περισσότερα παιδιά αν ήτανε σπαγγοραμμένοι. Λέγανε μάλιστα χαρακτηριστικά: Το να βαφτίξ' κανείς πολλά μωρά ημ'σόν χατζουλούκ. Όλα τα παιδιά πού βάφτιζε ό ίδιος ό ανάδοχος λογίζονταν αδέρφια πνευματικά και δεν έπεφτε μεταξύ τους στεφάνι, έδινε ένα αγκάλαν και 'κί τισεύνε. Γι' αυτό κ' επιδίωκε ό καθένας να βαφτίξει μόνο αγόρια ή μόνο κορίτσια.

ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΗΜΕΡΑΣ—ΠΡΟΣΚΛΗΣΕΙΣ

Την ημερομηνία για τη βάφτιση, εκτός τις εξαιρετικές περιπτώσεις πού αναφέραμε, την καθόριζαν οι γονιοί. Αν από λι

δεν ήθελαν να στενοχωρήσουν τον κουμπάρο, ό τελευταίος ήταν υποχρεωμένος ν' αναπτύξει πρωτοβουλία ρωτώντας εφτάμ' ατο χριστιανόν; Την ερώτηση αυτή μπορούσαν να την κάνουν πλαγίως—αποσπώντας—παρουσία και του αναδ φίλοι και συγγενείς. Οι φίλοι μάλιστα το 'ρριχναν και στ' αστέιο: Ακόμαν Μεμέτ'ς έν'; (Μεμέτης = όνομα τούρκικο). Π βαφτίζομ' ά; Η ημέρα ορίζοντανε συνήθως μέσα στις προθεσμίες πού εκθέσαμε παραπάνω. Για ημέρα προτιμούσαν το κυρίως Κυριακής ή και καμμιάς γιορτής.

Η πρόσκληση στη βάφτιση γινότανε κί από το μέρος των γονιών του παιδιού κί από το μέρος τού αναδόχου. Έστελνι στα γνωστά και φιλικά τους σπίτια και τούς προσκαλούσανε στη βάφτιση, είτε την ίδια μέρα, είτε μιά μέρα νωρίτερα. αυτό οι καλεσμένοι δίναν φιλοδώρημα χρηματικό—παχσοús'.

Επίσης κ' οι γονιοί κί ό ανάδοχος όσους συναντούσανε τις προηγούμενες μέρες τούς έκαναν λόγο για τη βάφτιση και προσκαλούσαν.

ΒΑΦΤΙΣΤΙΚΑ

Ο νονός ήταν υποχρεωμένος να προμηθευτεί για το μικρό εσώρουχα είτε ραμμένα, είτε σε ύφασμα χασεδένιο. Επίσης μάλλινο ή μεταξωτό για ρουχαλάκια. Στα τελευταία χρόνια υπήρχαν όλα έτοιμα σε κουτιά, κ' έτσι τα προμηθεύονταν. Ί ακόμα κ' ένα σταυρό με αλυσιδίτσα ή μεταξωτή κορδέλλα, τα κουφέτα, και κεριά να βαστούν οι καλεσμένοι. Εκτός αι ημέρα πού ήτανε να γίνει ή βάφτιση, έστελνε και γλυκίσματα: τσιριχτά—λουκουμάδες—, πορέκ κ.τ.λ.

Τη μεγάλη λαμπάδα για τη βάφτιση την έπαιρνε πάντως η μητέρα του παιδιού και την έστελνε στο μελλούμενο κουμπ

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ—ΒΑΦΤΙΣΗ

Η βάφτιση μπορούσε να γίνει είτε στο σπίτι, είτε στην εκκλησία. Στην πρώτη περίπτωση μαζευόνταν όλοι οι καλεσμέν ορισμένη ώρα στο σπίτι τού παιδιού. Στη δεύτερη περίπτωση οι καλεσμένοι τού κουμπάρου μαζευόντανε σπίτι του, κί κινούσαν όλοι μαζί για την εκκλησία, ενώ οι καλεσμένοι των γονιών συγκεντρωνόντανε και ξεκινούσαν από το σπίτι τ παιδί. Αν ήταν κοντά τα σπίτια τους ή ήτανε να περάσουν από τον ίδιο δρόμο, σμίγανε και πήγαιναν όλοι μαζί. Η μητέ παιδιού έμενε σπίτι κί αν η βάφτιση γινόταν εκεί, σε άλλο δωμάτιο, και όχι εκεί πού γινότανε το Μυστήριο. Το παιδί τ ή μαμμή.

Σύμφωνα με κανονισμό κάθε εκκλησίας υπήρχε 1η, 2α και 3η τάξη στη βάφτιση. Αναλόγως την τάξη ήτανε κ' η διακί εκκλησίας κί ο αριθμός των παπάδων και των ψαλτών, κ' η διατίμηση. Για το επιβλητικότερο, ό ανάδοχος έφερνε και παπάδες και ψάλτες τής ενορίας του—αν ήταν απ' άλλη—ή και το Δεσπότη.

Ο ανάδοχος, με το παιδί στην αγκαλιά, ή στην αγκαλιά τής μαμμής, πού παράστεκε πάντα στο παιδί, περίμενε στο νάι εκκλησίας, όπου ό παπάς διάβαζε τούς εξορκισμούς και τα κατηχητικά. Μόλις ο νονός έλεγε το όνομα τού παιδιού, αμ έτρεχαν τα παιδιά να πάνε στο σπίτι και να φέρουν την είδηση στη μητέρα του — να πάνε στοιχαράζ'ν-ατην. Για αμοιι φιλοδώρημα χρηματικό: τα στοιχαράτκα. Αν η βάφτιση γινότανε στο σπίτι, τότε το στοιχαρίαγμαν γινόταν απ' δωμάτι δωμάτιο (όπως αναφέραμε, ή μητέρα τού παιδιού έμενε σ' άλλο δωμάτιο). Αυτά, βέβαια, όταν ό ανάδοχος βαστούσε ι όνομα πού ήθελε να βάλει στο παιδί.

Μετά τις προκαταρκτικές εξορκιστικές και κατηχητικές ευχές στο νάρθηκα, ό παπάς οδηγούσε τον ανάδοχο με το παιδ αγκαλιά στη μέση τις εκκλησίας, όπου ήτανε στημένη ή κολυμβήθρα, κί ολόγυρα οι συγγενείς κ' οι καλεσμένοι. Σ' όλ κεριά πού τ' άναβαν την ώρα εκείνη. Στους παπάδες και ψάλτες έδιναν λαμπάδες. Επίσης αναλόγως την τάξη άναβαν πολυέλαιους και καντήλες. Συνεχιζόταν έτσι ή βάφτιση με τη γνωστή σειρά και το τυπικό τής εκκλησίας. Ο ανάδοχος έξοδα όλα τής εκκλησίας, έδινε χρηματικό φιλοδώρημα και στη μαμμή.

ΟΝΟΜΑΤΑ

Επικρατούσε ή συνήθεια να βάλουν τα ονόματα των παππούδων, και μάλιστα όταν ήταν πεθαμένοι. Αν ζούσαν, το είχ κακό—από πρόληψη—να βάλουν τα ονόματά τους. Ωστόσο μερικοί παππούδες προτιμούσανε ζώντας να καμαρώσουν

πού με τ' όνομά τους θα τους διαδεχόντανε στη ζωή. Επίσης προτιμούσαν να βάλουν τα ονόματα τυχόν πεθαμένων των γονιών του παιδιού. Πάντως για να μπουν τα ονόματα αυτά έπρεπε

Να 'ναι σύμφωνος κι' ο ανάδοχος πού είχε το «βέτο». Συνήθως ό ανάδοχος δε διαφωνούσε. Μπορούσε όμως να 'χει κ' απόψεις του και να προτιμήσει να βάλει όνομα τής αρεσκείας του ή δικών του συγγενών κι' αγαπημένων προσώπων. υπήρχε καμιά σοβαρή προτίμηση για την εκλογή τού ονόματος, τότε μεσολαβούσαν κι' άλλοι επικουρικοί παράγοντες. Αν τύχαινε να γεννηθεί το παιδί σε ταξίδι, συνήθιζαν να τ' ονομάζουν Ευστράτιο Ευστράτια—Στρατή. Αν γεννιότανε τ' την παραμονή καμμιάς γιορτής, προτιμούσαν τ' όνομα τού Αγίου τής Αγίας πού γιόρταζε και μάλιστα αν τύχαινε να γεννιότανε δύσκολα• λέγανε τότε πώς ό Άγιος λευτέρωσε την μητέρα κ' έσωσε και το παιδί. Αν στους γονιούς δεν στεκότανε πού προτιμούσαν να τ' ονομάσουν Στυλιανό ή Στυλιανή, Ευστάθιο ή Ευσταθία.

Όσο για το είδος των ονομάτων δεν γινόταν, βέβαια, διάκριση μεταξύ των χριστιανικών και των εθνικών ονομάτων. Είχε όμως να σημειωθεί ότι τα εθνικά ονόματα αντιπροσωπευόνταν αρκετά, ώστε και απ' αυτά να είν' εύκολο να καταλάβει κανείς εθνικό φανατισμό των Κοτυωριτών. Ας επιτραπεί να αναφέρομε ότι μια οικογένεια είχε: Τον αρχηγό της, Επαμεινώνδη του: Κλεάνθη, Αριστομένη, Αλέξανδρο, Πηνελόπη. Αδέρφια του: Πλάτωνα, Ολυμπία, Ανδρομάχη. Θείες: Μελομένη, Πρώτα ξαδέρφια: Μιλτιάδη, Αχιλλέα, Θεμιστοκλή, Αφροδίτη, Αρτεμήςια. Κλεοπάτρα, Ανδρονίκη. Ανεψιούς: Ξενοφών, Αντιγόνη, Εύκλεια, Πολύμνια, Αλκμήνη κ.τ.λ.

Άλλη οικογένεια: Αθηνά, Θεμιστοκλής, Αχιλλέας, Ερμής, Χαρίλαος, Αγησίλαος, όλοι αδέρφια. Θείος τους: Λεωνίδας κ' Αρκετά συνηθισμένα ήταν και τα ονόματα: Αριστοφάνης, Σωκράτης, Πάτροκλος, Πλούτων, Καλλίνικος, Αριστείδης, Κλυταιόλεων, Τηλέμαχος, Οδυσσεύς, Αλκιβιάδης, Ευριπίδης, Σοφοκλής, Περικλής, Πολυδεύκης, Πολύδωρος. Μενέλαος, Ιφικράτης, Θρασύβουλος, Αριστοτέλης, Όμηρος, Μεγακλής, Λύσανδρος, Ανδροκλής, Κλέων, Πολύβιος, Ιπποκράτης, Λέανδρος, Γλαύκος, Σησίλαος, Ουρανία, Ηλέκτρα, Ευφροσύνη, Αγλαΐα, Περσεφόνη, Ερατώ, Ιφιγένεια, Πολυξένη, Αριάδνη,, Δηϊάνειρα, Ιφιγένεια, Ευτέρπη, Θεανώ, Αγχινόη, Αλκινόη, Καλυψώ, Κλεονίκη, Ελπινίκη, Ανθήπη, Ζηνοβία, Ευρυδίκη, Ερασμία, Σαφώς κ.τ.λ.

ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ

Το ξεκίνημα από την εκκλησία για το σπίτι γινότανε με τελετουργική πομπή. Ο ανάδοχος βαστούσε το νεοφώτιστο ξαίμα στα μπράτσα του και τη λαμπάδα στο χέρι. Ακολουθούσαν οι καλεσμένοι. Οι παπάδες κ' οι ψάλτες προβαδίζοντας ψέλναν το διάστημα τού δρόμου το «όσοι εις Χριστόν βαπτίστητε..», το «εν τη ερυθρά θαλάσση...» κ.τ.λ. Μόλις φτάνανε στο σπίτι, η μητέρα τού παιδιού παρουσία τού παπά έκανε τρεις μετάνοιες και σταυρούς μπροστά στον ανάδοχο, τού φιλούσε το χέρι και παραλάβαινε το παιδί λέγοντάς του: Πάντ' άξιος. Ο νονός παραδίνοντας το παιδί έλεγε: Ούς τα επτά χρόνια σ' εσέν τελεωθή τα επτά χρόνια σου το παραδίνω—σου το εμπιστεύομαι. Αφού καθόνταν ύστερα όλοι, τους κερνούσανε γλυκό και κομπόζα αργότερα δε και γλύκισμα. Επίσης μετά το κέρασμα στρώνανε τραπέζι με διάφορα τσερεζικά, μεζέδες, φρούτα, πιοτά, προσφέρνανε τσάι με παξιμάδια, τυρί, ελιές κ.τ.λ. Για όσους καθόντανε στο τραπέζι αυτό λέγαν: έτανε προσκαλεσμένοι προσκαλεμέν' ή επήγαν' ή ευρέθαν σα φωτίσια, με την έννοια ότι έφαγαν και ήπιασαν. Μ' αυτή την έννοια λέγεται κ' ή γάμπα ή τραβάλα ή μαμμή και φωτίσια ό ποπάς =Στις έγνοιες και στα τρεχάματα(στα ντράβαλα) ή μαμμή και στο φαγοπότι ό γάμπος τέλος μοίραζαν και τις μπομπονιέρες με τα κουφέτα. Στα παλιότερα χρόνια αντί για κουφέτα μοίραζαν τσερεζικά.

ΕΥΧΕΣ

Στους γονιούς και στους παππούδες ευχόνταν: Να ζει το νεοφώτιστον ή να τρώγομε και τον γάμον-ατ', ή να ζείτε και τα στέφανα-τ'. Αν ήταν κορίτσι και σ' αλλ' το μίαν γότσα αγούρα =και την άλλη φορά αγόρια σαν κριάρια, πού ειλάστο στο κοπάδι.

Στον ανάδοχο: Πάντ' άξιος, ή να ζεις και να στεφανώντς-ατο ή πάντα μωρά να βαφτίζεις, ή να τα χιλιάσεις (στα τελευταία κ.τ.λ.

ΜΕΤΑ ΤΗ ΒΑΦΤΙΣΗ

Την επόμενη βδομάδα ή στα δεκαπέντε, ο γονιοί τού νεοφώτιστου στέλνανε στον ανάδοχο και στους δικούς του δώρα δίνανε στον ανάδοχο: Ένα πουκάμισο μεταξωτό, να μαντίλι μεταξωτό, να ζευγάρι κάλτσες και ένα ζευγάρι παντόφλες Στην νουνά: Ένα πουκάμισο λινό με υφασμένο μετάξι ολόγυρα—πασά κεναρλούν καμίσ’. Στους τυχόν γονιούς ή άλλους σπιτικούς τού νονού από ένα ζευγάρι κάλτσες.

Επίσης καλούσανε σε γεύμα καμιά Κυριακή τον ανάδοχο με τη γυναίκα του. Αν ήταν ανύπαντρος τον καλούσανε συγγεύματα και σε δείπνα

ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Ο ανάδοχος θεωρούταν ο πνευματικός πατέρας τού παιδιού μετά τα επτά του χρόνια. Όσπου να μεγαλώσει, δεν έπαινε το ενδιαφέρον του. Φρόντιζε για τη μόρφωσή του και γενικά για την προκοπή του, και τού παράστεκε σε κάθε φάση του, προπαντός όταν τύχαινε να μείνει στο αναμεταξύ ορφανός από πατέρα ή μητέρα. Ιδιαίτερα φρόντιζε να το παραπάει ταχτικά στην εκκλησία και αν είναι ευσεβής και θεοφοβούμενος. Η κηδεμονία αυτή συνεχιζόταν ως τούς γάμους. Το μικρό όταν άρχιζε να μιλάει ονόμαζε τον ανάδοχό του δεξάμενε (τελευταία και νονό) και τη νουνά του: δεξαμέντο. Ο ανάδοχος κ’ ή γυναίκα του το προσαγόρευαν: δεξιμάτ’ ή με τ’ όνομά του.

Το δεξιμάτ’ και το θηλυκό δεξιματέα, χρησιμοποιούντανε και μεταξύ των μελών των δύο οικογενειών. Π.χ. ή μητέρα τού ονόμαζε δεξιμάτ’ τον αδελφό τού αναδόχου και δεξιματέα την αδελφή του. Επίσης ο νονός ο αδελφός του κατά τον ίδιο ονόμαζαν τ’ αδέρφια τού αναδεξιμιού του. Οι γονιοί τού παιδιού κ’ οι ανάδοχοι καθώς και οι γονιοί τους, προσαγορευμένοι μεταξύ τους με το σύντεκνε και σύντεκ’σα και κουμπάρε, ή κούμπαρτσα.

Το παιδί σεβότανε τούς αναδόχους του όπως και τούς γονιούς του.

Κί αν ευτυχούσε, ή οπωσδήποτε ευπορούσε στη ζωή του, δεν ξεχνούσε τις υποχρεώσεις του και προς αυτούς, προπάει τύχαινε να δυστυχούν. Τις μεγάλες γιορτές, Χριστούγεννα, Πάσχα, στις γιορτές τους κ. τ. λ. πήγαιναν και τούς φιλούσαν παίρνοντας έτσι και το σχετικό δώρο, ή φιλοδώρημα χρηματικό.

Εξετάζοντας την εξώφθαλμη σκοπιμότητα κ’ εμβραθύνοντας στην ψυχολογία πού δημιούργησε την αναγκαιότητα για τών εθίμων αυτών, δεν είναι, νομίζω, πολύ παρακινδυνευμένο να βγάλει κανείς συμπεράσματα σαν κί αυτά:

—Ότι προσπαθούσαν έτσι ο πρόγονοί μας να δημιουργήσουν ένα αυτοσχέδιο σύστημα Κοινωνικών Ασφαλίσεων, για τή προστασία και την ασφάλεια τής παιδικής ηλικίας, και να λάβουν κάποια μέριμνα για την γεροντική ηλικία.

— Κί ακόμα ότι η τάση αυτή έχει την απώτερη αρχή της στο συναίσθημα τής αλληλεγγύης, πού υπάρχει βαθιά στη στήλη τού καθενός, μα και πού πρέπει να βασιλεύει έμπρακτα κ’ έκδηλα μεταξύ των συνανθρώπων.

Απαραίτητες γλωσσολογικές εξηγήσεις: όπου το γράμμα έχει επιπλέον τόνο χρώματος “μπόλντ”, αλλάζει και η προφορική γλώσσα. Δηλ: το α το προφέρουμε σαν έψιλον. Αν είναι δυο γράμματα μαζί στην κατάληξη, όπως τα ια, τα ια σαν έψιλον επίσης. Το χ σαν σίγμα. Στην περίπτωση που πρόκειται για σύμφωνο η προφορά τους είναι πιο ασθενική, εξαιρέσεις στο ζ, το σ κ.α. ανάλογα την λέξη που τα συναντάμε (φιλιτζάνα) όπου εκεί ακούγεται πιο “βαριά”.

Πηγή*: Το αξεπέραστο ως σήμερα έργο του Ξενοφώντα Άκογλου (Ξένου Ξένιτα), Από την ζωή του Πόντου – Λαογραφία Κοτυώρων-, εκδ. Μάτι, αναστατική έκδοση του 1938.